D · N
18/2 1949

Hr Vougt klargör vår politik

Onsdagens konferens mellan civila och militärer — Folk och försvar — blev i viktiga hänseenden klargörande, eller rättare avslöjande. En representant för regeringen, som tycks ha litat på de officiella referatens diskretion, gjorde uttalanden som lika starkt belyste en stor sak, den svenska isoleringspolitikens orimlighet, som en personlig och pinsam sak, talarens-försvarsministerns totala inkompetens. Man får hoppas att redogörelserna för konferensinläggen snabbt och framför allt fullständigt och utan rättelser publiceras; därmed finge det svenska folket en nyttig undervisning.

Generalmajor Petri, känd som hemvärnets ledare och som klar demokrat i alla skiften, gjorde det realistiska och sakligt värdefulla inlägget. Sveriges försvar kräver förberedd samverkan väster ut, så kan hans analys sammanfattas. Ett militärt samarbete i Skandinavien är fortfarande angeläget. "Men vi får inte glömma att detta förutsätter en styrka som endast kan uppnås genom hjälp från väster. Om vi för en politik som utesluter samverkan och hjälp, kommer vi att finna att vi inte orkar med våra försvarsuppgifter. Detta måste framkalla en omprövning."

Statsministern och statsrådet Vougt motsade inte direkt dessa uttalanden. Tvärtom, i vissa punkter tyder deras inlägg på erkännande av att Sverige endast genom bistånd väster ifrån har utsikter att klara sig i ett krig. Statsministern hävdade, ett från tidigare debatter välkänt argument, att ett skandinaviskt försvarsförbund skulle öka vår möjlighet att få sådant bistånd. Ingen sökte skydd i den undergrävda position enligt vilken Sveriges eget försvar eller en skandinavisk allians skulle vara nog för vår trygghet.

Det blev hr Vougt förbehållet att i ordalag som knappast kunde varit mera otympliga och olyckliga klargöra följderna av denna politik — en politik som går ut på att hjälp behövs, men att sådan hjälp inte får förberedas eller ens säkras. "Vi bör inte för mycket tala om den hjälp vi behöver — det kan lätt skapa défaitistiska stämningar", sade hr Vougt (i TT:s referat är dessa och andra blamager utelämnade, men de återfinns i Dagens Nyheters ordagranna referat); "för all del, ensamma kan vi inte klara oss, men i den inrikespolitiska debatten får hjälpanskaffandet inte stå i förgrunden". Alltså: vi behöver hjälp, vi måste ha hjälp, men att tala om den saken i Sverige är farligt och défaitistiskt.

Hr Vougt har tidigare talat om défaitism. Då han under krigets värsta tid — mellan ockupationen av Danmark och Norge och västmakternas invasion i Nordafrika — prisade det nya Europa, som skulle byggas upp under nazistisk ledning, betecknade han gärna svenskarna av typen Segerstedt, Nerman och Wickman som défaitister; de var ju så rädda för ett Europa av modell Hitler. Men efter dessa bragder trodde man att ordet défaitism skulle få svårt att tränga över läpparna på hr Vougt. Visst inte: hr Vougt undervisar oss 1949 om défaitismens faror, lika frimodigt och lika glömsk av det allmänna föraktet som 1941 och 1942.

Detta är dock inte huvudsaken. Då statsrådet Vougt erkänner behovet av hjälp, men begär mörkläggning av detta erkännande, drar han omedvetet undan grunden för regeringens utrikespolitik. Denna politik förutsätter tystnad kring det väsentliga. Ty om det klarläggs för folket att vi behöver hjälp, förstår man också att vi behöver förbereda denna hjälp. Défaitism kan inträda i detta fall, en défaitism som utgår från insikten att regeringens politik, utifrån dess egna utgångspunkter, är ohållbar och inte innebär att freden och säkerheten så långt möjligt tryggas.

Men hr Vougt fortsätter. Han godtar möjligheten att vi skall få materiel från Västern och sedan använda denna materiel för att skjuta ned överflygande engelska och amerikanska plan. Detta är fullt i sin ordning "enligt gällande neutralitetsregler", förklarar hr Vougt. Att den man som försvarade den tyska transitotrafiken genom Sverige med orden att tågen gick endast på nätterna uttalar sig så bör inte förvåna någon. Det ohyggliga är att han även på denna punkt i sin frihet från hämningar belyser konsekvenserna av regeringspolitiken. Vi måste ha materiel, bland annat sådant som hör luftskyddet till, från väster — men vi vill inte ha förberedd samverkan. Alltså: köp luftskyddsvapen och skjut sedan i mån av behov och möjlighet ned Västerns flygplan med dessa vapen. Det är konsekvent. Men att få köpa vapen under dessa betingelser är inte så lätt, det inser hr Vougt. Han finner dock råd även här. Västmakterna måste sälja till oss, ty eljest säger vi "att det ligger i deras eget intresse att inte tvinga in oss i kriget på deras motståndares sida": om Västern inte ger oss vapen, så hotar vi med att kämpa med Ryssland mot demokratierna, detta säger Sveriges försvarsminister i februari 1949.

Om denna statskonst, om denna moral, om denna inställning till svenska värden är det överflödigt att orda.

Två uttalanden fullbordar bilden av den skandal som här ägt rum. Hr Vougt, som betonar behovet av nedtystning för att det svenska folket inte skall bli oroligt, talar samtidigt om att detta folk, "regeringen oavsedd", inte vill uppge neutralitetslinjen. Påståendet är i och för sig helt godtyckligt, men det väsentliga är tendensen att på en gång skylla isoleringspolitiken på folket och att framställa folkets okunnighet som en förutsättning för denna politik. Det andra uttalande som här avses är statsministerns — vad skall man säga — negativa förtroendeförklaring till hr Vougt. Hr Erlander framhöll med all skärpa att han inte varit närvarande då hårda angrepp riktades mot försvarsministern i utrikesdebatten 9 februari. Han förklarade inte direkt att han skulle ha ingripit till hr Vougts försvar, om han varit närvarande, men i all rimlighets namn måste han väl ha menat detta — någon gräns finns väl för dubbelspelet. Den hr Vougt som i förrgår än en gång personifierade den moraliska ynkligheten och den politiska odugligheten har alltså regeringens förtroende — enligt i dessa kretsar gängse uttryckssätt är han därmed också folkviljans målsman.

Riksdagssammanträden

Fredagen den 18 febr. 1949.

Statsutsk. in pleno kl. 11 f. m.

Statsutsk. 2:a o. 3:e avd. omedelb. efter slutat utskottsplenum.

God biförtjänst!

Ett antal kvinnliga och manliga platsombud antagas just nu i byar, bruk, samhällen och städer samt på arbetsplatser. Synnerligen trevlig och lönande fritidssyssla, passande såväl äldre (t. ex. pensionerade) som yngre, som har intresse för försäljning och orderupptagning på verkligt förnämliga böcker. Endast redbara och präktiga män och kvinnor kan komma i fråga.

GRATIS

rikhaltigt och instruktivt arbetsmaterial (se nedan). Posta annonsen i 10 öre frank. kuv. t. *Harriers Bokförlag, Sthlm 6.*

Ja tack, sänd mig

gratis Svenska Bokklubbens stora förmånserbjudande samt material för medlems- och orderupptagning. Harriers stora årskatalog, handledningen HUR MAN LYCKAS samt vår nyutarbetade *Arbetsplan för fritidsombud.*

Namn: ....

Bost.: ....

Adr.: 1

Den viktigaste UD-posten

Det räknas med att kabinettssekreterarposten i utrikesdepartementet snart kommer att besättas med en ny man. Den nuvarande innehavaren av denna viktiga befattning, Hans Beck-Friis, har länge utpekats som huvudkandidat till ambassadörsposten i Köpenhamn, och det Dardelska provisoriet kan inte gärna förlängas ytterligare såsom förhållandena nu har blivit. I det läget fruktar många en utpräglat "rysk" succession: en överflyttning av Moskvaambassadören Rolf Sohlman till det centrala ämbetet inom utrikesförvaltningen. Hr Undén har på många sätt visat sin förkärlek för Sohlman. Det var redan anmärkningsvärt att denne ryssorienterade handelsexpert (med en ryskfödd fru) gjordes till chef för Moskvaambassaden. Ännu mera anmärkningsvärd är uppskattningen av Sohlmans omdöme och insatser efter alla konstaterade felbedömningar från hans sida. Man tänker då inte bara på svensk-ryska kreditavtalet, Sohlmans skötebarn, utan på hans syn över huvud taget på det ryska problemet.

Skall den Undénska neutralitetspolitiken fortsätta, är väl hr Undén själv ett tillräckligt tungt ankare när det gäller att i enlighet med ryska önskemål hålla ordentligt avstånd från de stora demokratierna och bevara splittringen i Skandinavien. Han borde inte behöva förstärkning för den uppgiften — i varje fall skulle svenska utrikesdepartementets behov av allsidiga och förtroliga kontakter inte tillgodoses genom att utrikesministern till sin närmaste man utsåg en person med extrem känslighet för ryska intressen och påtryckningar.

En sådan rekrytering av kabinettssekreterarbefattningen skulle uppenbart utlösa misstro inom olika läger. Det går väl att märka inte att påstå att just denne man måste väljas därför att ingen annan med samma eller större skicklighet finns att tillgå. Så illa är det inte ställt. Här skall bara nämnas ett namn: envoyén Sven Grafström — välkänd av alla som följde verksamheten inom UD under de mest påfrestande krigsåren. Att han är jämförelsevis nyutnämnd förbindelseman vid Förenta nationerna är intet oöverkomligt hinder. Det finns åtskilliga andra som passar bättre än Grafström för en så pass obetydlig syssla. I nuvarande skede är kabinettssekreterarbefattningen långt viktigare än flertalet sändebudsposter. I samma mån Sverige hotas av tilltagande isolering genom den politik som nu förs, i samma mån är det angeläget att isoleringsdraget inte framhävs med yttersta skärpa genom att utrikesministern till sin främste medarbetare väljer en person som till och med UD:s egna män känner sig främmande för.

"Sveriges försvar Europas starkaste",

står det i kraftiga rubriker i Aftontidningen. Det är väl på det sättet hr Vougt vill ha det: man skall inte låtsas om behovet av utländsk hjälp, man skall brösta sig och se stark ut, så kan alla tänka sig hur ryssen springer. Men ryssen har kanske en annan mening om sin krigsmakt — även den inom Europa — och om vad som gör ett försvar särskilt starkt: ändamålsenlig sammansättning, överlägsen materiell utrustning, hypermoderna förstörelsemedel. Texten i den anförda tidningsartikeln (av märket UP) nöjer sig försiktigtvis med att säga att Spanien och Sverige har de starkaste arméerna. Det är längesen krig vanns enbart med arméer. Det vill till även annat — ett starkt flygvapen exempelvis. Låt oss slippa detta fördummande skryt, som erinrar om några av de värsta bombasmerna under krigsåren. I svenska försvarsangelägenheter är det faktiskt bättre att inte romantisera — och bättre att lita till ÖB än UP.

PRESSGRANNAR

Förr talades det om speciella ungkarlsskatter, motiverade med att de ogifta slipper ifrån en massa utgifter som är ofrånkomliga i ett äktenskap, främst barnens fostran och utbildning. Men nu har man övergivit den tanken och kastar sig med giriga händer över äktenskapet som skatteobjekt, anmärker Svenska Morgonbladet (fp) i en skarp kritik av sambeskattningsreglerna:

I ett hem, där fadern och t. ex. vuxna döttrar har gemensamt hushåll, taxeras varje familjemedlems inkomst för sig. Man har ingen tanke på att här summera ihop och öka skatterna efter den sammanlagda inkomsten. Men om i stället tvenne akademiskt utbildade lärare — både mannen och kvinnan kanske med betydande studieskulder bakom sig — beslutar ingå äktenskap, så får de genast känning med sambeskattningens problem... Man förstår mycket väl, att även de kvinnor, som kostat på sig en både för dem själva och staten dyrbar utbildning, känner sig tveksamma, om de skall fortsätta sitt arbete utanför hemmet efter äktenskapets ingående.

Och denna speciella beskattning av äktenskapet sker i en tid, då behovet av högt kvalificerad kvinnlig arbetskraft gör sig märkbart kännbar.

Vi kan helt enkelt inte tillmötesgå de stora kraven på ökad arbetskraft på sjukvårdens, skolans och ett flertal andra områden utan att ha tillgång till den gifta kvinnans arbetsinsats, men staten svarar med sambeskattningens extra och tyngande pålagor. Till sist: sambeskattningens hela idé är odemokratisk:

Mannen skall skatta för sina inkomster och kvinnan för sina. Äktenskapet har ingenting med den saken att skaffa. Det talas på fullaste allvar om wigforssäktenskap, vilket skulle innebära, att man trolovar sig i stället för att ingå äktenskap, varigenom man årligen i skatter skulle spara så och så stora belopp: att bara en sådan tanke väcks och på allvar diskuteras visar, hur orimlig och svagt motiverad denna skatteform är.

Finansministern har nyss förklarat att han i stort sett är belåten med den och inte känner något behov av ändring. Då är väl också regeringspartiet belåtet — partiet som aldrig har någon avvikande mening.

Flottans uppgifter får inte förbises vid den stora avvägningen mellan försvarsgrenarna, betonar Blekinge Läns Tidning (fp):

Man tycks på sina håll resonera som så att man får dras med flottan så länge den finns, men någon aktualitet tillmäter man varken dess uppgifter eller dess styrkeförhållanden. Armé- och flygtänkandet, som distribueras av mäktiga och högt upp förankrade stabsintressen och villigt accepteras av opinionens företrädare, behärskar mer än någonsin den försvarspolitiska och militära diskussionen i landet.

Kryssarbyggena gick ju bra trots "armé- och flygtänkandet". Stabsinflytandet på opinionsbildningen är inte större än att det kan bäras — och ibland är det helt obefintligt. Utom i högerpressen förstås, men det betyder mindre.

Försvarsministern har vägts av sina egna och befunnits vara för lätt. Han duger icke för partiet i riksdagen. Men om någon kommer och säger att han icke motsvarar de krav som landet och läget uppställer, så blir det en partisak att till varje pris försvara honom. Eskilstuna-Kuriren (fp) påtalar detta förhållande:

En dylik orimlig inställning är självfallet ägnad att undergräva aktningen för ämbetet, dess höghet och auktoritet. Men det bekymrar inte socialdemokraterna. De betrakta platserna kring konseljbordet som sin privategendom. En socialdemokratisk minister får ej förverka sin ställning och kan därför heller inte göra det. Resultatet blir att anspråken undan för undan bli allt mindre.

Ännu för ett par årtionden sedan skulle en för ärekränkning dömd person omöjligen ha kunnat fortsätta att bekläda ett statsrådsämbete. Men det passar socialdemokraterna. Ingenting, som kan försvaras med makt, generar dem. Och hr Vougt, anpassligen, som icke duger till en förtroendepost inom sitt eget parti, skall till varje pris räddas som försvarets främste målsman.

Skandalen har nu antagit sådana proportioner att en regelrätt behandling i riksdagen borde te sig nödvändig. Statsministern kommer inte ifrån saken genom att vara frånvarande.

Riksdagens arvoden skall nu provisoriskt ordnas genom en årlig arvodessumma på 8.600 kr., eller samma belopp som utgick i fjol, och Morgon-Tidningen (s) tycker att det är praktiskt tills vidare:

Flera tidningar av olika partifärg har påpekat att summan är lägre än på andra håll och att framför allt arbetare och anställda som icke får behålla lön under riksdagstiden har mycket svårt att klara sig på den — hushåll på två håll och andra dubbelutgifter reducerar summan till föga mer än ett minimum. En demokrati har skyldighet se till att den kan få dugande representanter i riksdagen. Därför är denna fråga en betydelsefull sådan. Det kan beklagas att den inte lösts förut.

Är det meningen att öka på beloppet i riksdagen?

SITWELLS MEMOARER

OSBERT SITWELL: Great Morning. Macmillan. 15 sh. *Laughter in the Next Room.* Little, Brown & Co. $ 4.00.

De två första volymerna av sir Osbert Sitwells stort anlagda memoarverk har tidigare anmälts i dessa spalter. Under loppet av föregående år har ytterligare två volymer följt i anmärkningsvärt snabb följd. Den första av dem, "Great Morning", behandlar tiden från 1911 till krigsutbrottet 1914, den andra, "Laughter in the Next Room", de tre därpå följande decennierna. Att författaren ägnat ett så stort utrymme åt de närmaste åren före utbrottet av det första världskriget är förklarligt. Det var under detta korta tidsskede som hans väsen danades, även om han redan på ett tidigare stadium stått i mer eller mindre omedveten opposition mot dess estetiska konventioner.

De löften som de två första volymerna i så rikt mått infriade har på nytt inlösts med de två senare. Jämförelsen mellan Sitwells memoarer och Prousts "A la recherche" har ju ofta framförts, och hur olika till temperament, ursprung och miljö de båda diktarna än är, har jämförelsen ett visst fog för sig. Sitwells memoarer, enligt författarens intentioner planlagda efter de gotiska katedralbyggarnas på samma gång stränga och lekfulla ritningar, har rest sig till en hel epoks sociala historia, upplevd i samhällets högsta regioner; i engelskspråkig litteratur torde de väl knappast ha sin like i sin förening av konstnärlig sensibilitet, psykologisk skärpa, förfinad humor och mänsklig värme. I det talrika persongalleriet i de för övrigt högaristokratiska eller modernistiskt exklusiva estetiska kretsar han rör sig i hör porträtten av faderns hovmästare, hans egen betjänt och hushållerska samt fädernegodsets förste trädgårdsmästare och dess skogvaktare till de mest intagande. Sitwell äger — vad Proust saknade — tillräckligt mycket blått blod i ådrorna för att inte vara en snobb; på fädernet tillhörde han en mycket gammal baronetsläkt; hans mor var dotter till en earl och sondotter till en hertig. Det hos den engelska högaristokratin mest sympatiska draget — den patriarkaliska inställningen — har bildat en fruktbar jordmån för dess anpassning till demokratin. Detta "demokratiska" inslag framträder hos Osbert Sitwell så mycket starkare när det ses mot bakgrunden av hans exklusivt estetiska begåvning och uppfattning, som kom honom och hans båda syskon Edith och Sacheverell att tidigt söka kontakt med den lilla falang som bröt mot georgeanerna och banade vägen för, bland andra, den då praktiskt taget okände unge amerikanske banktjänstemannen T. S. Eliot.

Fastän Osbert Sitwell föddes med guldsked i mun, var hans ungdom av många anledningar olycklig. Steg för steg, genom kryphål och under förevändningar, måste han liksom sina båda syskon kämpa sig fram till relativ frihet att utveckla de möjligheter som han kände slumra inom sig och de ambitioner som vaknade inom honom. Utan sin egen vetskap placerades Osbert Sitwell som fänrik vid ett kavalleriregemente i Aldershot, där hans fruktan för och hans hat till hästar samt den låga intellektuella standarden hos officerarna var honom en olidlig plåga. Med lock och pock fick han till slut faderns tillåtelse att söka transport till gardesgrenadjärerna i London och upplevde där strax före första världskriget halvtannat angenämt år, visserligen en särling bland sina kamrater, men godtagen och uppskattad av dem som gentleman och individ. Tack vare sin tidvisa förläggning i Towern som vakthavande officer har han riktat den engelska litteraturen med en skildring av detta Londons Kreml, som i suggestiv kraft, konstrik nyansering och ofta majestätisk prosa övergår allt det anmälaren erinrar sig ha läst om Englands första kungaborg med dess fängelsehålor och gemak, dess korpar och kronjuveler. Det var de hektiska åren strax före det första världskriget, då sällskapslivet inom de högre och bildade medelklasserna blommade rikare än kanske någonsin tidigare i England efter den elisabetanska eran, förfinat i sin ytlighet och ännu med en viktoriansk anständighet insprängd i den tilltagande vulgariteten. Den unge subalternens tillvaro delades mellan exercis, parader, middagar, baler och besök på teatrar, konstutställningar, konserter och den ryska baletten. Djupt medveten om sin bristande duglighet som kompaniofficer fann författaren en kompensation i vänskapen med mindre hästbitna regementskamrater, och tillfredsställandet av hans estetiska behov gav honom känslan av att leva ett intensivt rikt liv utan att han ännu var fullt på det klara med sin blivande kallelse.

I augusti 1914 tog den lysande karnevalen plötsligt slut. Kriget, som av yrkesmilitärer spåddes skola bli en upprepning i större skala av boerkriget, tog en helt annan vändning, och några månader senare var större delen av hans vänner i gardesbrigaden döda. Själv kom han oskadd undan. Han ödslar inte många sidor på kriget; men det äckel med vilket det fyllde honom redan från början står i bjärt motsats till den inställning som representerades av t. ex. Rupert Brooke och hans av korsfararanda besjälade likakännande. Kriget gav emellertid Osbert Sitwell klarhet över den väg som var hans: det gjorde honom till skald. Därmed var dock, frånsett de motgångar och det löje som han väckte, hans yttre svårigheter inte avlägsnade. Han hade framför allt sin far att bekämpa. Det är i själva verket denne, sir George Sitwell, som utgör den dominerande gestalten i de två senaste volymerna, och frågan är om en märkligare figur presenterats i den på original och excentriker så rika engelska skönlitteraturen — det skulle i så fall vara sir Willoughby Patterne i Merediths "Egoisten". I jämförelse med denne är emellertid sir George en mera flamboyant och samtidigt hårdare natur. Så som han framställs av sin son skulle han verka skrämmande, om han inte vore så fantastisk. En slösare när det gällde hans egna intressen och hobbies och en smulgråt i fråga om andras — han drev sin stormrika maka i händerna på procentare och utpressare; kartoteksepedant och slarver — på ett av sina gods, Renishaw, använde han inte mindre än sju salonger för sina papper, utkast, anteckningar, byggnadsprojekt, förslag till parkanläggningar och affärshandlingar, med "Det riktiga sättet att skriva poesi" i samma kartong som förslag till ett artificiellt hönsägg, smakligare och mera närande än det som hönsen lägger; onekligen estetiskt begåvad, men samtidigt puritan med en nära nog sadistisk glädje att söka hindra sina barn från att ägna sig åt sådan verksamhet som kunde bereda dem nöje och för vilken de hade uppenbara anlag; en Besserwisser och dilettant, som klubbade ner alla skäl med ett kategoriskt: "Stort misstag!" och som dock lyckades forma dessa och åtskilliga andra antiteser till ett slags häpnadsväckande enhet, tack vare sin gränslösa självtillräcklighet. Osbert Sitwell har säkerligen fullt fog för sin anmärkning att det var ett yrke i sig självt, som under en följd av år krävde de vuxna barnens alla krafter, att söka dra sig undan denne ständigt vakande och i livsföringens minsta detaljer ingripande diktators beskäftiga förhållningsorder och pekfingersvisa råd. Inte ens deras litterära verksamhet gick fri från hans inblandning, i enlighet med hans uppfattning att "två hjärnor arbetar bättre än en" — han hade ju dessutom, som ovan nämnts, författat en broschyr om det bästa sättet att skriva lyrik.

Författaren skonar honom inte. Men trots detta har porträttet inte blivit en nidbild, knappast ens en karikatyr. Den humor med vilken sonen ser på sin far kastar ett försonande skimmer över den senares alla vettvilligheter. Förklaringen ligger nära till hands: det var av denne fantastiske egocentriker och egoist som Osbert Sitwell och hans syskon ärvt sin konstnärliga begåvning. Med sina diffusa kunskaper på de mest heterogena områden — från medeltida sängkultur till modern parkanläggningskonst — var han en skönhetsälskande drömmare, så främmande för vad som hände utanför hans närmaste omgivning att, när han en gång, driven av ett tillfälligt behov att bryta sig ut ur sin isolering, utfärdade inbjudan till en del konstnärer att gästa honom på ett av hans gods, det visade sig att de flesta av dem var sedan länge — döda.

Gustaf Hellström

Kriminalvård i frihet

Av professor IVAR STRAHL

Fångvårdsstyrelsen har i dagarna avlämnat ett betänkande med förslag till åtgärder för att effektivisera den del av kriminalvården som icke sker i anstalt, utan i friare form. Förslaget förtjänar uppmärksamhet i vida kretsar. Säkerligen möter det motstånd. Det går nämligen ut på att mer än fördubbla den statsanställda personal som har till uppgift att bedriva skyddsarbete bland villkorligt dömda och villkorligt frigivna. Att i nuvarande läge utbygga en tjänstemannakår så kraftigt måste inge betänkligheter på många håll. Sätter man sig in i vad saken gäller, måste man emellertid finna att förslaget har sällsynt goda skäl för sig. Förslaget gäller i själva verket något av det viktigaste inom kriminalvården. Det är fara värt att en väsentlig del av de senare årens reformarbete inom strafflagstiftningen förfuskas om icke statsmakterna snabbt vidtar åtgärder med den syftning förslaget anvisar.

Tanken på en kriminalvård i frihet är relativt ung i Sverige. Själva termen lanserades icke förrän under förarbetena till den nuvarande lagen om villkorlig dom av år 1939, och tanken blev först i det sammanhanget klart fattad som en av de betydelsefullaste riktpunkterna för kriminalpolitiken.

Man utgår här från den naturliga reflexionen att uppfostrings- och utbildningsåtgärder och annan behandling i brottsförebyggande syfte kan äga rum utan att den dömde fördenskull intas i anstalt. Ja, det ligger i öppen dag att om man önskar göra den kriminelle till en laglydig medborgare anstaltsvistelse i många fall icke är det mest effektiva medlet, utan att bättre resultat ofta kan väntas om man låter honom behålla sin frihet, men tar hand om honom på ändamålsenligt sätt, t. ex. ordnar lämplig arbetsanställning åt honom, ser till att han får leva i lämplig miljö, skaffar någon som håller ett öga på honom etc.

Vidsträckta möjligheter att på detta sätt ordna den kriminelles livsföring öppnades genom den nya lagen om villkorlig dom. Genom sådan dom kan domstolen icke blott ställa den dömde under övervakning, något som redan förut var möjligt, utan också meddela föreskrifter för hans levnadssätt under prövotiden.

Några år senare infördes liknande möjligheter beträffande dem som villkorligt friges från fängelse eller straffarbete. Man lade därvid sådan vikt vid att åstadkomma en kriminalvård i frihet att man föreskrev att alla till sådant straff på minst sex månader dömda skall villkorligt friges före den bestämda strafftidens utgång.

En följd av reformerna har blivit att antalet av dem som står under tillsyn småningom blivit högst betydande. Medräknar man vissa kategorier förutom villkorligt dömda och villkorligt frigivna, finner man att numera året runt bortåt 10.000 personer står under tillsyn. I första hand utövas denna av enskilda personer, som mot ett högst blygsamt arvode åtar sig sådana uppdrag. Erfarenheten, icke minst den engelska, visar emellertid att hur mycket man än kan lovorda det uppoffrande och insiktsfulla arbete som många privatpersoner nedlägger på denna uppgift det dock är nödvändigt att ha tillgång till fackutbildad personal såsom en stomme i arbetet. En organisation av statliga skyddskonsulenter och skyddsassistenter uppbyggdes därför vid tillkomsten av den nya lagen om villkorlig dom. Den har emellertid icke gjorts större än att nu för hela riket endast finns 13 skyddskonsulenter och 6 skyddsassistenter. Även om enskilda skyddsföreningar på åtskilliga håll står vid deras sida med anställd personal, är det uppenbart att funktionärerna i skyddsarbetet har fått en arbetsbörda som de omöjligen kan bemästra. De har för övrigt även till uppgift att tillhandagå domstolarna i brottmål med förundersökningar för att underlätta valet av straffform.

Ställningen är knappast hållbar. Villkorlig dom blir icke vad den är avsedd att kunna vara, nämligen en verklig behandlingsform, sidoställd med kriminalvården i anstalt. Icke heller syftet med den utsträckta användningen av villkorlig frigivning nås om det icke finns folk som sörjer för att eftervård i mån av behov verkligen ges under prövotiden efter frigivningen.

Vad fångvårdsstyrelsen nu föreslår är huvudsakligen att antalet skyddskonsulenter ökas till 31 och antalet skyddsassistenter till 22 samt att biträden anställs åt dem för kontors- och andra göromål. Personalökningen är betydande, men klientelet är så stort och arbetsuppgifterna så krävande att den säkerligen är behövlig. Det förtjänar framhållas att drygt en fjärdedel av de personer som erhåller villkorlig dom med övervakning vid brottet ännu icke fyllt 21 år. Att dessa icke lämnas vind för våg, utan blir föremål för tillsyn av kompetent personal är ett samhällsintresse, vars vikt understryks av den oroande statistiken angående ungdomskriminalitetens utveckling.

Förslaget innebär en årlig kostnadsökning av omkring en halv miljon kronor. Detta är, framhåller fångvårdsstyrelsen, ett pris som får betalas om man vill ha en effektivt bedriven kriminalvård i frihet. Om samhället av finansiella skäl icke anser sig kunna komma ut med detta belopp inträder, anser styrelsen, så småningom det läget att den fria vården råkar i vanrykte. Följden kan lätt bli att kriminalvård i frihet får stå tillbaka för anstaltsvård i fall där fri vård, ändamålsenligt anordnad, skulle vara mera effektiv och mycket billigare.

Det förhåller sig nämligen så att anstaltsvård är den utan all jämförelse dyraste behandlingsformen. Kostnaderna för det totala omhändertagandet i anstalt springer, enligt vad styrelsen framhåller, fort nog upp till 4.000 à 5.000 kr. för år och intagen (och i vissa fall, där fråga är om specialbehandling, till ännu högre belopp). Om kostnaderna för den fria vården enligt förslaget beräknas till 1,36 milj. kr. per år, betyder detta att var och en av de 10.000 som är föremål för sådan vård icke kostar samhället mer än 136 kr. per år. Dessutom bör emellertid märkas att de villkorligt dömda och villkorligt frigivna bibehålles i produktionslivet och att de därigenom, om man frånser vissa grupper, är i stånd att helt eller delvis försörja icke blott sig själva, utan även närstående. Därför, erinrar styrelsen, besparas samhället genom kriminalvården i frihet utgifter som torde vara mångdubbelt större än det allmännas kostnader enligt förslaget.

Folkpartiets lokalavdelning i Stocksund omvalde vid årsmöte på torsdagen till ordförande folkskollärare Folke Håkansson, till vice ordförande bokförläggare Kurt Jonson och till sekreterare ingenjör Torsten Hellberg. Efter årsmötet höll folkskolinspektör Stellan Orrgård föredrag om "Aktuella skolfrågor".

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.